

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

XII. An principium intelligendi in homine sit vera forma substantialis eius,
ac proinde in omni proprietate anima sit, & vocetur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

in quo est (utique corpus) aliquid passivum, addit, ipsum intelligere, & contemplari marcescit, quia aliud quoddam intus corrumpitur: hoc ergo quod intus corrumpitur, in alio loco intellectum passivum vocavit: non est ergo aliud in phantasia, vel cogitativa. Et ita exponunt Philoponus, Averroes, D. Thom. & alij communiter. Quam expositionem nunc simpliciter acceptamus, licet non careat difficultate, tum propter contextum, tum propter illa, quae de memoria, & obliuione ibi Aristoteles dicit. Sed non possumus has difficultates exacte tractare, nisi prius de intellectu agente, & possibili, & de cognitione anime separatæ differamus. Et ita expositionem hanc, eiusque difficultatem infra in lib. 4. & 6. enodabimus, & consummabimus.

Alter locus ex lib. 1. de Anima, cap. 4. text. 65. & 66. magis confirmat communem, scilicet secundam sententiam. Nam ibidem præmittit intellectum, id est, intellectum animam substantiam quandam esse incorruptibilem. Vnde cum addit ratiocinari, & amare, &c. esse actus coniunctos, & non anime solius, loquitur de actu ratiocinandi, ut includit motum phantasiae: & eodem modo addit: Quapropter, & hoc corrupto, scilicet, composito, nec recordatur, nec amat, utique anima. Quia ut iam dixi, ex eodem Philosopho, recordatio non fit sine phantasia, nec passio amoris, de qua ibi loquitur, sine appetitu fit. Et ideo iterum subiungit, Intellectus autem diuinus, quid est fortasse, passionemque vacat. Tertius item locus ex lib. 2. de Generat. anim. c. 3. oppositum efficaciter probat, ut vidimus: nam expresse dicit mentem non educi de potentia materiae, sed extrinsecus accedere. Cum ergo dicit in generatione animalis non solum sensitiuam animam, sed etiam intellectiuam prius esse in potentia conceptus, quam in actu, non loquitur de potentia materiae, ex qua educatur, sed in qua recipiatur. Sic enim embrio prius est in potentia remota, vel proxima ad recipiendam animam humanam, quam illam actu recipiat, etiam si non per educationem, sed alio superiori modo in illum introducat, ut infra dicemus. Præterea quartus locus ex lib. 1. Ethicorum, cap. 16. nihil obstat, ibi enim non tractat Aristoteles de beatitudine anime separatæ, sed de beatitudine hominis mortalis, & querit, an sit aliquis felix dicendus, dum hic vivit. Refertque sententiam Solonis dicentis neminem esse felicem nisi post mortem, quando iam à felicitate, quam in vita habuit, cadere non potest. Quam ipse non probat, quia homo ita mortuus non potest dici felix secundum præsentem illum statum: quia mortuus operari non potest, & beatitudo in operatione consistit: loquitur autem in hac parte Aristoteles de homine mortuo prout inter nos manet, & de felicitate huius vite, ut D. Thomas ibi lect. 15. notauit, & sic clarum est mortuum hominem non esse capacem felicitatis, nec operationis. Et in eodem sensu accipiendum est, quod idem Aristoteles 3. Ethicorum, cap. 6. dixit, mortem esse vicinum vite, Et hominis mortuo nihil aut bonum, aut malum, ait, esse deinceps videtur, utique de his, quæ ad præsentem vitam spectant, ut ibi D. Thomas animaduertit. Ergo homo post mortem non potest dici esse felix felicitate huius vite, sed ad summum fuisse felicem. Ex quo etiam concluditur dum viueret fuisse felicem, quia non potest vere dici, nisi quod præsens aliquando fuit. Vnde concludit hominem in hac vita esse felicem, si studiosè viuat, & cum morali stabilitate honeste operetur, etiam si omnino immutabilis non sit. Quæ doctrina alibi examinanda est, nihil enim ex ea contra immortalitatem anime sumi potest, nisi hoc fortasse, quod de beatitudine vite futuræ nihil Philosophus indicauerit. Sed hoc silentium, quantum ad illum locum spectat, inde oriri potest,

quod illa consideratio ad illius operis scopum non pertinebat: nam de moribus huius vite tractabat, non futuræ. Ut ibidem D. Thom. lect. 17. in fine animaduertit. Vniuersalior autem ratio fortasse fuit, quod licet Aristoteles aliud vite genus nouerit esse futurum in anima, qualis autem status eius futurus sit, ignorauit, & ideo nullibi de illo statu loquutus est. De alijs vero locis, in quibus Aristoteles dubitationem aliquam ostendit, paulo post dicam.

Ad tertium principale ex coniecturis sumptum dicendum est infra tractando de origine anime, nunc supponimus fieri per creationem. Et ad Aristotelem dicimus ipsum satis significasse, illam formam non educi ex materia, sed extrinsecus venire. Quomodo autem veniat, vel in fundatur, non explicuit, quia ignorauit. Dicit vero potest ipsum non ignorasse omnino creationem, ut in Metaphysica disp. 10. sect. 1. à num. 22. dixi, & de rationali anima specialiter declarauimus. Ad secundum de infinitate animarum simul existentium, quæ sequitur ex permanentia animarum posita mundi æternitate, dicimus eandem fere difficultatem in cæteris animabus, vel formis corruptibilibus inueniri. Nam si mundus æternus fuisset, infinitæ generationes, & anime, verbi gratia, equorum præterissent: ad rationem autem talis infiniti parum referre videtur, quod illæ omnes formæ simul perseverarent, aut transeuntibus quibusdam, & aduenientibus alijs multiplicentur. Vel si Aristoteles non censuit inconueniens inueniri infinitam illam multitudinem in successione, quia illud infinitum est imperfectum, & secundum quid: nam illi semper addi potest aliquid. Eadem ratione fortè non iudicauit inconueniens dari simul infinitum in animabus simul permanentibus. Nam semper illa multitudo est secundum quid infinita, semperque illi addi aliquid potest. Denique Aristoteles semper est loquutus de infinito in quantitate, & rebus corporis: de multitudine vero rerum spiritualium nihil unquam dixit, & fortasse non negasset posse in eis multitudinem infinitam inueniri. Veritas tamen est, licet homo ab æterno creatus esset, nihilominus generationes præteritas nunquam potuisse esse infinitas, quia nulla generatio potuit esse æterna. Ideoque si homo aliquis ab æterno creatus fuisset, non potuisset nisi post infinitam aliquam durationem æternitatis generare filium, de quo alias. Ad tertium denique respondeo nunquam Aristotelem dixisse, quidquid habet initium existendi, habere etiam finem, sed de his, quæ per propriam generationem incipiunt, loquutum fuisse: anima vero non incipit per generationem, licet cum hominis generatione incipiat, ut suo loco dicitur, sed per creationem. Et ideo Gregor. Nazianz. orat. 1. de Filio, alias 35. absolute dixit falsum esse illud principium, Quod principium habuit, habiturum esse finem. Ostenditque hoc tam in angelis, quam in anima, idemque dicere posset de cælis, ut Empyreo, & alijs, quæ in æternum manebunt.

CAPVT XII.

Utrum principium intelligendi in homine sit vera forma substantialis eius, ac subinde in omni proprietate anime sit, & vocetur.

In præcedentibus capitulis essentiam rationalem animæ secundum absolutam quædam prædicatam, Ratio præterea quæ omnibus substantijs immaterialibus communis quæstionibus sunt, declarauimus: nunc vero propriam eius differentiam inquirimus: per quam, & in genere animæ, & in tali eius specie constituitur, & confuenter

*Apuđ quos
locum ha-
beat.*

*Eius partem
negatiuam
qui ex Phi-
loſophia re-
nuerunt.*

*Qui etiam
ex hareticis
apud Coc-
cium.*

*Arguitur
primo pro
hoc errore ex
varijs locis
Aristotelis.*

quenter tā ab intelligentijs, quam ab alijs anima-
bus distinguitur. Hæc autem diffinitio line habi-
tudine ad corpus, & ad formalem effectum, quem
in ipſo habet, explicari non poteſt, ſicut ſupra de
anima in genere declarauimus. Et ideo inquiri-
mus, an principium intelligendi hominis corpori
eius tanquam vera forma vniatur. Mouetur autē
hæc quaestio inter eos, qui animam rationalem
immortalem eſſe agnoſcunt: nam qui eam mor-
talem faciunt, non ſolum concedunt illam eſſe
veram formam, ſed etiam id tanquam per ſe no-
tum, & tanquam fundamentum alterius erroris
ſupponunt. Igitur ex antiquis Philoſophis, qui be-
ne de immortalitate animæ ſenſerunt, nonnulli
ex illo dogmate intulerunt, animam rationalem
non eſſe vnam corporis formam, nec per ſe, ac
ſubſtantialiter illi vni ad illam ſubſtantialem na-
turam componendam, ſed eſſe, & dici lato modo
animam aſſiſtentem, & gubernantem, ac mouen-
tem, eo modo, quo intelligentia mouens cælum
anima eius à nonnullis appellatur. Huius ſenten-
tiæ fuit Plato in Alcibiade, quamuis non deſint,
qui excuſent illum, & interpretentur, ſed non o-
porteret in hoc immorari, præſertim cum Plato
transmigrationem animarum ab vno corpore in
aliud cum Pythagora poſuerit, quæ multo faci-
lius in anima aſſiſtente, quam in informante cogi-
tari potuit. Hunc vero errorem multi ex Peripa-
reticis Ariſtotelis interpretibus ſecuti ſunt, cum-
que Ariſtoteleſi attribuerent, præſertim Auerroes 3.
de anima, text. 5. Simpliſ. libr. 1. de Anima, text. 17.
Philop. text. 11. & ibi Themist. & libr. 2. c. 27. Ex hæ-
reticis referri poſſunt Libertini, qui (v. eſſet Coc-
cius) dixerunt Deum ipſum in nobis eſſe loco ani-
mæ, & vegetare corpora noſtra, nos ſuſtinere, atq;
in nobis vitales actiones efficere. Vnde humanas
animas de medio tollunt. Et ibidem refert Franc.
Georg. tom. 1. problem. in 7. 27. & 159. dicentem a-
nimum eſſe totum hominem, corpus a. eſſe veluti
indumentum hominis ſub eo latentis ſentiens ſolam
accidentalem vñionem inter ea inueniri. Ali-
qui etiam tribuunt hanc ſententiam Greg. Niſſen.
in libr. 2. de anim. c. 2. 5. Sed hunc librum inter ope-
ra eius non inueni. Nemefius autem (cui opus il-
lud ſub alio titulo attribui ſolet) in l. de nat. hom.
cap. 2. & 3. aliquid indicare videtur: non tamen ita
clare, vt tam grauis error illi poſſit imputari. De-
nique tempore Concilij Vienneniſis ſub Clemen-
te V. & Later. ſub Leone X. hic error excitatus fuiſſe
videtur, vt in ſequentiſ ſcribis videbimus.

Et quidem hæretici nullum habent in ſacra pa-
gina huius erroris fundamentū. Philoſophi autem
citati cum Ariſtoteleſi tribuunt, authoritateque
ipſius illum maxime ſuadere nituntur. Et in pri-
mis inducunt verba illa libr. 2. c. 1. text. 11. Vbi poſt
explicatam definitionem animæ, quod ſit actus
corporis, addit, Nihil tamen vetat, vt aliqua partium
animæ ſeparabiles ſint, propter ea quod nullius corporis ſint
actus. Atque obſcurum eſt, & nondum patet, ſi perinde cor-
poris anima ſit actus, vt gubernator actus eſt nauis. Vbi li-
cet Ariſtoteles non dicat aperte rationalem ani-
mam eſſe actum corporis, vt naua, eſt nauis, dicit
ſaltem hoc non repugnare rationi animæ, vt ſic, &
incertum eſſe, an ita ſit. In quo maxime fauet huic
ſententiæ. Nam proſecto, ſi ex definitione animæ
nō probatur rationalem animam eſſe actum cor-
poris, vix inuenietur principium, vnde id probe-
tur. Præterea in libr. 3. cap. 4. & 5. ſæpe refert intel-
lectum eſſe impermixtum corpori. Quod quidem ſi
de ſubſtantia ipſius animæ intellectiue accipitur,
idem ſignificat, quod non eſſe ſubſtantialiter vni-
tam, & inſuſam corpori, quo enim alio modo illi
miſceri poterat, vt immixta eſſe dicatur. Si vero
nomine intellectus potentiam intellectiuam acci-
piamus: ideo impermixtus corpori dicitur, quia

non eſt in organo corporeo, nec corpori inheret.
Vnde etiam ſequitur à fortiiori ſenſu ſubſtantia
animæ non eſſe vnitam corpori: quia non eſt po-
tentia abſtractior à materia, quam ſit eſſentia, ſeu
ſubſtantia animæ, à qua ipſa manat. Præterea in
lib. 1. de part. animal. c. 1. ſentit Ariſtoteles animam
rationalem non eſſe naturam, ex quo plane ſequi-
tur non eſſe ſubſtantialem formam: nam omnis
forma ſubſtantialis eſt natura, vt ex l. 1. Phyſicor.
conſtat. Vnde addit ibidem Philoſophus confi-
derationem animæ rationalis noſt. ad naturalem ſci-
entiam, ſed ad ſuperiorem pertinere, quod etiam
eſſet falſum, ſi anima rationalis vera eſſet forma.
Afferri etiam ſolent plura loca, in quibus vim in-
telligendi, quæ eſt in homine, diuinam vocat, quia
nihil cum ea communicat corporis actio, & ho-
minem non contemplari diuinam, quatenus homo
eſt, ſed quatenus aliquid diuinum in ipſo eſt. Vt
videre licet l. 10. Ethicorum, c. 7. & l. 2. de Gener. c.
2. & libr. 4. de Part. animæ, c. 3.

Fundamentum vero præcipuum huius erroris
eſt, quia repugnat ſpiritualem ſubſtantiam eſſe ve-
ram corporis formam, quod multis indi-
cibus argumentis oſtenditur. Primum ſummi poteſt ex
inductione de cæteris intelligentijs omnib. etiam
motricibus cælorum. Secundum ex ſimilitudine
rationis, quia nulla ſubſtantia ſpiritalis poteſt vi
corpore ad propriam operationem illi conueni-
entem, quatenus ſpiritalis eſt, qualis eſt ſola intel-
ligendi operatio, & diſiectio, ſeu volitio, quæ in-
telligentiam comitatur. Tertiū, quia inter actum
& potentiam debet inueniri proportio: hæc autē
inter materiam, & ſpiritum non inuenitur, quia
materia habet molem, & extensionem partium,
res autem ſpiritalis indiuiſibilis eſt, & incapax
molis. Quartum, quia forma habet naturalem ap-
petitum ad materiam: at vero ſpiritalis ſubſtan-
tia non poteſt habere talem appetitum ad mate-
riam: ergo. Probatur minor, quia ſpiritalis ſub-
ſtantia per materiam impeditur à propria, & prin-
cipali operatione intelligendi, quæ ex ſe abſtrahit
à materia, vt ſupra viſum eſt, cum autem forma
ſit propter ſuam operationem præcipue, non vi-
detur poſſe fieri, vt naturaliter appetat ſtatim vñ-
ionem cum materia per quem in ſua operatione
non iuuatur ſed potius impeditur. Quintum, quia
ſi talis ſubſtantia vñiretur corpori, vt forma, de-
beret illi vñiri inſeparabiliter, ſed non ita vñitur,
vt conſtat tum experientia, tum ex natura, & mo-
do talis corporis cōpoſiti ex contrarijs, & ex mem-
bris diſſimilium diſpoſitionum: ergo non vñitur
tali corpori, vt forma. Maior patet, quia ſi ſubſtan-
tia ſpiritalis vñiretur corpori ſeparabiliter, eſſet
duorum actuum capax, vtique coniunctionis, &
ſeparationis, & hoc videtur contra naturę ordi-
nem, quia vel vterque ſtatus erit naturalis, & hoc
repugnat, cum ſint oppoſiti, vel alter erit violentus:
quod nec de ſtatu coniunctionis dici poteſt,
ſi illa ſubſtantia eſt vera forma, cum forma natu-
raliter appetat materiam, nec de ſtatu ſeparationis,
quia ille futurus eſſet naturaliter perpetuus, &
nullum violentum eſt perpetuum. Sextum, quia
forma non vñitur materiæ, niſi mediātib. diſ-
poſitionibus materiæ, cuius ſignum eſt, quia con-
ſummatis perfectis diſpoſitionibus introducit
forma: & quandiu illæ in certo gradu permanent,
vñio conſeruatur, illis autem à tali gradu defi-
citiſ recedit anima: ergo ſignum eſt illam animam
non eſſe ſpiritualem ſubſtantiam: nam materiale
accidens non poteſt in ſpiritum tantam vim ha-
bere: ergo talis anima nō eſt ſpiritalis, & intel-
lectualis, ſed materialis ſenſitiua, & in aliqua deter-
minata ſpecie materialis animæ ſenſitiua. Ergo
principium intelligendi, q. poſt talem formam ho-
mini adest, non eſt vera forma, ſed aliq. aſſiſtens.
Nihil.

SVARE Z
de Angelis, o
re 6. d. rum, et
anima.

TOM TOM
TH TH

D. V. 2

uimus, & infra amplius id constat ex eo, quod per illam iteratam inhabitationem, & societatem dicit fieri resurrectionem, per quam corpus verè, ac substantialiter ad vitam redit. Vnde Chrysost. hom. 13. in Gen. sic ait, *Prus de pulvere corpus hominis formatur, & post vitalis datur illi virtus, quae anima est substantia*. Similia sumi possunt ex Tertulliano de resurr. car. c. 34. Fulgentio libr. 1. ad Mörum, cap. 6. Cypri. serm. de resurr. Christi, Ambr. I. de bono mor. ca. 9. & 10. Ac deniq; Prosper. in carm. de Prouid. de corpore, & anima inquit: *Substantia duplex iungitur, inque vnam coeunt contraria vitam*.

8 *Probat uterius secundum assertionis modum primo in generali.*
Haec tenus auctoritate sacra vti sumus ad priorem partem assertionis probandam, nunc rationes naturales afferendae sunt, quibus, & veritas eadem stabiliatur, & secunda pars assertionis demonstraretur. Et primo quidem in generali argumentari possumus: quia non est impossibile dari in rebus creatis hanc veluti mixtionem ex materia extensa, & corporea, & forma spirituali, seu non repugnat dari naturam substantialem vere ac per se vnam compositam ex materia corporea, & forma spirituali substantialiter inter se vnitis. At vero, supposita possibilitate, convenientissimum fuit talem naturam creari: ergo datur in hoc vniuerso talis natura: non datur autem extra hominem, vt de Angelis suppono ex dictis in tractat. 1. lib. 1. De brutis vero est per se manifestum, & in sequentibus ostendetur. Ergo saltem in homine talis natura inuenitur: ergo in ipso anima rationalis, quae spiritus quidam est, corpori tanquam vera forma substantialis vnitur. Consequentia oēs sunt manifestae. Maior autem praecipue probanda est respondendo ad fundamenta contrariae sententiae: nunc autem declarari potest, quia nec ex parte corporis, seu materis repugnantia intercedit, tum quia per talem formam potius perficitur magis: tum etiam quia potest illi deferuire ad opera vitae exercenda, vt expos. emus, nec etiam ex parte formae est repugnantia, quia non est necessaria, vt omnis actus informans materiam ab illa in suo esse pendeat, quia potest altiori, & nobiliori modo illi vniri, nec etiam est necesse, vt materia coextendatur naturae, poterit esse tota forma in tota materia, & tota in singulis partibus eius. Neq; denique ex parte originis animae, nec ex parte vniōnis, nec ex parte operationis ostendi potest repugnantia, vt videbimus: non est ergo cur dicamus hoc opus fuisse impossibile: fuisse autem congruentissimum illud facere, si possibile fuit, ostendunt satis rationes, quibus supra vti sumus ad probandum fuisse conueniens dari quoddam viuens corporeum, & intellectuale, quod dominari possit ceteris animantibus brutis, & illis per intellectum praesse, & vti possit.

9 *Probat uterius in speciali ex effectibus.*
Secundo magis in particulari hominem ita esse compositum ex eius operationibus, & effectibus ostenditur, quia idem homo est, qui opera vitae exercet, & elicit in illis tribus gradibus nutriendi, sentiendi, & intelligendi: ergo omnia illa opera sunt ab intrinseca forma substantiali constituyente hominem essentialiter in omnibus illis gradibus: ergo anima rationalis hominis est huiusmodi forma eius. Maior euidentis est in primis per experientiam, vnusquisq; n. experitur, ita se ratiocinari, & discurre, sicut experitur se sentire, aut nutrire. Et qui hoc non experitur, & confitetur, necesse est vt se brutum quoddam esse, & tanquam vnum ex iumentis inipientibus factum esse faceatur. Quod si aliquis hoc concedere non erubuerit, profecto non esset cum illo amplius disputandum. Veruntamen etiam ex natura talium operum, & ex connexionem, quam in homine inter se habent, colligi sufficienter potest, omnes esse ab intrinseca, & propria forma. Tum quia omnes sunt operationes vi-

tales, de quarum ratione est, vt ab interno principio proximo, & principali ipsius viuents procedant. Tum etiam, quia si operatio vitalis non est à me, etiam non est in me, quia est de ratione eius, vt sit actio immanens, saltem in actibus cognoscendi, & amandi. Vnde cogitari non potest, nec mente concipi, vt quis videat, & nihilominus actum videndi non efficiat, nec in se illum recipiat: eademq; ratione non possum ego ipse esse, qui intelligo, nisi actum intelligendi ego ipse efficiam, vel recipiam. At vero actus intelligendi non potest esse in me, vel à me ratione materiae, vt iam est notum ex dictis: ergo debet esse ratione formae: ergo principium intelligendi in me necessario debet esse forma mea. Tum deniq; quia istae operationes habet in homine euidentem connexionem, nam ex operationibus sensum, & phantasiae generatur aliquo modo intellectiua cognitio, & ab illa peculiari ratione p. ndet, vt experientia docet, quia in pueritia, vel amentia ex defectu, vel laesione phantasiae vsus rationis impeditur: ergo signum est vtramque operationem ab intrinseca, & vera forma proficisci. Vnde alij Philosophi considerantes hanc dependentiam in alium extremum errorem incidunt, dicentes animam rationalem esse formam corpoream, vt supra visum est: sed decepti sunt, nam substantia talium operationum ostendit principium earum esse substantiam incorpoream: modus a. exercendi illas in corpore cum tali dependentia ab illo, demonstrat veram vniōnem substantialem animae cum corpore. Nam si principium illud esset substantia spiritualis omnino separata substantialiter à corpore, non esset cur à corpore in intelligendo penderet, imo intelligeret modo angelico, & perfecto, quod est ab anima coniuncta alienum. Deniq; hoc idem confirmant opera liberi arbitrij, quae sunt ab eodē principio intelligendi nostro, & constat esse opera ipsius hominis, & illi imputari, vt supra explicando loca Scripturae ponderauimus.

10 *Probat uterius in speciali ex effectibus.*
Tertio principaliter ostenditur eadem veritas quodammodo à priori, quantum materia patitur iungendo simul ostensionem ex effectibus, quia necesse est hominem constitui in substantia essentialiter hominis per aliquam substantialem formam ipsi propriam, & à formis brutorum distinctam, quae potest dici forma specifica hominis, siue cum illa sint aliae genericae, siue non sint, hoc n. ad praesens punctum nihil refert. Supponimus a. hominem esse substantialem compositum ex materia, & forma substantiali, quod non est minus euidentis in homine, quam in ceteris animantibus. Nam ex illorum generatione, & corruptione compositionem huiusmodi in eis colligimus, in hoc autem, *Vnus est substantia interitus hominis, & iumentorum, & aqua vt iungitur compositum, vt dicitur Eccl. 3.* Constituitur ergo homo essentialiter ex materia, & forma. Vnde cum essentia hominis diuersae speciei sit, ab essentiali, seu naturis brutorum, necesse est substantialem formam ab eis distingui, quia in materia omnes conueniunt, & actus est qui distinguit. Non fit autem substantialis distinctio per sola accidentia, vt ex philosophia notum est: fit ergo per substantialem formam, vnde consequenter infertur, formam illam substantialem, quae distinguit essentialiter hominem à brutis, esse distinctam speciei à proprijs formis brutorum, alioqui non constitueret in homine naturam, & essentiam diuersae speciei. Quocirca cum homo in multis praedicatis genericis, cum brutis conueniat, scilicet in ratione substantiae compositae viuents, & sentientis: & in rationali differat, necesse est, vt forma constituens hominem in illo vltimo gradu, in quo à brutis distinguitur, sit distincta speciei ab omnibus formis brutorum.

De hac ergo forma propria hominis inquiri, an sit ipsum intelligendi principium, vel alia forma. Si primum dicatur, habemus intentum: quia si principium intelligendi est vera forma hominis, ipsum est vera anima rationalis: & consequenter hæc anima spiritualis est, & immortalis, illa ipsa dicitur esse substantialis forma hominis, essentialiter constituens, quod probare intendimus. Si autem illa forma non est ipsum intelligendi principium, anima propria constituens hominem in specie distincta à cæteris animantibus, non erit rationalis, sed intra purum gradum sensitivum cōtenta. Quia non est dare medium inter gradum sensitivum perfectum in suo ordine, & rationalem: ideoque si illa anima non est rationalis, necessario fatendum est, gradum sensitivum non excedere. Hinc autem sequuntur absurda, & impossibilia iam insinuat. Vnum est, quod homo essentialiter erit brutum quoddam irrationale, quia per formam irrationalem: id est, pure sensitivam constituetur physice, & consequenter metaphysice non poterit constitui per differentiam, rationalem, quia talis differentia à forma physica rationali sumitur, quæ non est nisi anima rationalis, & non pure sensitiva: non erit ergo homo essentialiter animal rationale, prout communi omnium sapientum consensu definitur: erit ergo brutum. Aliud inconueniens est, quia non erit homo, qui intelligit, discit, & alia propria operationis facit. Sequela est evidens, quia si non est animal rationale, quomodo ratiocinatur? Item quia si principium intelligendi non constituit hominem formaliter in esse hominis, erit substantia quadam separata, & integrum suppositum, ac persona distincta ab homine essentialiter, ac personaliter: ac proinde ex homine, & illo principio non fiet vna substantia, nec aliquid per se vnum, sed solum erit aggregatum duarum personarum accidentaliter vnitarum, seu coniunctarum. Ideoque illa substantia separata erit intelligens, vel discurrens: non homo. Nam inter supposita non est communicatio actionum, præsertim vitalium, quando & nature sunt distinctæ, & principia proxima operandi sunt in vno supposito, & non in alio. Tertium inconueniens est, quia homo non erit liberi arbitrij, quia non operatur libere, nisi qui intelligit, & discit, ac discit inter ea, quæ velle, aut nolle, aut inter ea eligere potest. Vnde consequenter nec bene agere, nec peccare homini imputabitur, quod etiam in ratione naturali absurdissimum est.

Ad hæc autem responderet Auerroes, quamuis principium intelligendi non sit vera forma hominis, nihilominus hominem per suam formam substantialem constitui in quodam rationalitatis gradu, in quo excedit omnia bruta, quæ satis est, ut rationalis dicatur, & definitur. Nam homo per suam animam est capax cogitativæ potentia, quæ Aristoteles intellectum passibilem appellavit. Vnde capax est intelligentia, & aliquid discursus, & rationis, non quidem per se solam, aut ex vi solius animæ humanæ, sed per influxum quandam, & participationem à principio intelligendi substantialiter quidem distincto, ac separato: accidentaliter autem coniuncto, & assidente, ac mouente, & dirigente cogitativam hominis facultatem, ut ratiocinari suo modo valeat. Vnde in hoc dicit hominem superare bruta, quod per propriam animam est aliquo modo capax ratiocinationis, & consuetudinis ad superius principium intelligendi, saltem ut motorem, & directorem, quam capacitatem bruta non habent. Sed hæc evasio frustra cōficta est, quia nec difficultatem expedit, neque id, quod dicit, mente satis concipi potest. Suppono enim in primis cogitativam hominis secundum

Franc. Suarez de Anima.

Auerroem esse potentiam materialem, & organicam, ut est clarum, quia illum facit corruptibilem, & dicit esse facultatem eiusdem animæ corporeæ, & corruptibilis.

Hoc ergo posito interrogo an omnes actus intelligendi res tam corporeas, quam spirituales, & tam vniuersales, quam particulares, & actus discurrendi circa illas, & iudicandi de illis, sint actus verè elicti ab ipsa potentia cogitativa, tanquam à proxima facultate, & ab anima informante, & componentē hominem substantialiter, tanquam à principio principali, & consequenter ab ipso homine, tanquam à proprio principio operante, vel non sunt ab illa potentia elicti, sed à superiori principio intelligendi aliquo modo communicati ipsi cogitativæ: vel quidam ex his actibus sunt elicti à cogitativa, & quidam ab intelligentia separata. Nullo autem ex his modis potest saluari, quod homo sit rationalis, & intelligat, si principium intelligendi non est forma eius. Ergo necessarium omnino est hoc fateri. Probatur minor quoad primum membrum, quia si omnes illi actus à cogitativa potentia eliciuntur, profecto illa erit verus intellectus, quia habebit pro obiecto ipsum ens, quatenus intelligibile est, & per se efficit, ac recipiet omnes actus, quos nos intelligendo, componendo, & ratiocinando elicimus; ratione quorū, seu potestate ad illos eliciendos nos rationales appellamur & sumus. Denique ex eisdem actibus, maxime quæ ex eorum collectione ostendimus in superioribus intellectum esse potentiam spiritualement, & substantiam, quæ est principale principium eorum, esse spiritualement: ergo si omnes illi actus attribuuntur cogitativæ, mutato tantum nomine, intellectus vocatur cogitativa, & falsum est id, quod supponebatur cogitativam esse materialem potentiam: falsum item est principium substantiale talium operationum non esse intelligendi principium, cum illi actus vere sint actus intelligentiæ, & ratiocinandi. Accedit falsum est principium intelligendi in homine non esse formam substantialem constituentem illum in esse hominis, quia cogitativa illa, cui tales actus attribuuntur, ut proximo principio, est facultas manans ab illo principio, quod est vera forma hominis, ut in responsione supponitur. Quocirca doctrina Commentatoris nullo modo potest illud primum membrum responsionis sustinere. Præsertim, quia si propria forma, & anima hominis est principium omnium actuum intelligendi, quos in nobis experimur, nihil est, quod intelligentia separata nobis præstare possit in munere intelligendi, ratione cuius principium intelligendi nostrum dici valeat. Quoniam ad summum potest, aut obiecta nobis applicare, aut species intentionales in intellectu nostro efficere, aut (si sub intelligentia nomine Deus ipse comprehendatur) aliquid intellectualem lumen infundere, vel nos ad intelligendum applicare, aut nobiscum concurrere.

Vnde non minus euidenter probatur relinquitur secundum membrum supra in minori subsumptum: quia si nulli actus intelligendi in nobis sunt ab illa potentia, quæ cogitativa appellatur, & in nobis non est altior potentia intelligendi fieri non potest, ut per illos actus nos intelligamus, vel ratiocinemur. Quia non potest fieri etiam ab ipso Deo in mente existente, ut eodem intellectu, vel actu, quo ipse intelligit, ego intelligam, vel quod mihi vere tribuatur, quod intelligam omnia, quæ ipse intelligit, solum, quia ipse est intus in me, cum semper sit suppositum à me distinctum. Immo licet Deus naturam humanam substantialiter in vnam hypostasim sibi vniet, non poterit per illam intelligere, nisi propriam intelli-

13
Arguitur
contra A-
uerroem.

Argumenti
falsitatem
ostenditur.

Ostenditur
prima pars
minoris.

14
Secunda et
iam pars o-
stenditur.

gendi facultatem, propriumque actum in illa suscipiat, ut in proprio loco ostensum est. Ergo actus intelligendi elicitus ab intelligentia separata intra me existente, nunquam potest ita communicari meæ cogitatiuæ, ut per illummet actum ego hiam intelligens actus: sicut neque per intellectum eius possum ego constitui formaliter intellectuius. Nec etiam fingi potest, quod ab illa intelligentia separata fiat in hominis cogitatiua participatio aliqua formalis intellectus sui, per quam homo ipse intelligat, vel ratiocinetur: tum quia cogitatiua materialis non est capax talis actus, qui sit vera intellectio, & circa propria obiecta intellectus versetur: tum etiam, quia non potest extrinsecum agens intellectuale imprimere in potentiam hominis cognoscitiuam ipsum actum cognoscendi, nec potentia ipsa potest saltem naturaliter cognoscere nisi per actum à se factum. Si ergo homo de se non est potens ad intelligendum, non potest naturaliter participare intellectum alterius suppositi intelligentis per quamlibet extrinsecam, seu accidentalem coniunctionem ad ipsum.

15. Superest tertium membrum disunctionis supra positæ, quod quidam actus intelligendi sint eliciti ab ipso homine per potentiam cogitatiuam propriam: alij vero perfectiores sint illi comunicati ab intelligendi principio, quod sit intelligentia separata, id est, suppositaliter distinctum. Et quoad hanc etiam partem facile impugnatur subsumpta minor propositio. Tum quia experientia ipsa nos docet, ita nos esse, qui discimus, & qui de quibuscumque rebus confidemus iudicamus, sicut nos sumus, qui phantasmamur, vel imaginamur. Itemque non minus esse à nobis electio libera, quam sensibilibus concupiscentia, & sic de cæteris actibus mentis, & voluntatis: ergo frustra, & sine fundamento contra ipsam experientiam talis distinctio fingitur. Tum etiam, quia ratio, qua probatum est non posse intelligentiam separatam nobis communicare omnes actus suos, ita ut per illos faciat nos actu omnia intelligentes, quæ ipsa intelligit. Eadem probat hoc genus communicationis in nullo actu intelligendi posse habere locum, quia & est contra rationem actus immanentis, & vitalis, & excedit capacitatem humanæ cogitatiuæ, si materialis potentia illa esse supponatur. Tum denique, quia vel homo ut constitutus per suam formam, & per facultatem cogitandi ab illa forma intrinsecè manentem: quæ in ipso homine sit suprema, potest veros actus intelligendi, & ratiocinandi exercere, vel non potest: si non potest, in nullo actu, & in nulla materia poterit aliquem actum intelligendi habere per coniunctionem extrinsecam substantiæ intelligentis, ut probant rationes factæ. Si vero potest per propriam formam & intrinsecam facultatem aliquos actus efficere, qui ad intelligentiam verè pertineant: inde colligi potest, & debet illam formam esse altioris ordinis, & potentiam esse vniuersaliorem, & altiore, quam sit cogitatiua materialis, ac subinde illam formam esse rationalem, simulque esse veram animam informantem.

16. Superest, ut vltimam assertionis partem confirmemus, ostendendo ab Aristotele notam, & demonstratam fuisse. Hoc autem colligere conatus est D. Thomas 2. contra gentes, cap. 70. ex eo, quod secundum Aristotelem cælum est animatum vera forma intellectuali. Sed hæc probatio in pristinis assumit principium incertum, nimirum, quid Aristoteles de cæli animatione senserit, id est, an propriè, vel largè de animato cælo loquutus fuerit, cum cælum animatum vocauit. Et ipsemet D. Thomas 1. parte quæst. 76. art. 3. posteriorem sensum præfert. Deinde illatio est per medium val-

de extrinsecum, ideoque demonstrari non potest, sed ad summum quadam coniectura, vel similitudine rationis ostendi. Melius ergo idem D. Thomas 1. parte quæst. 76. art. 1. dixit Aristotelem in libro primo de Anima veritatem hanc docuisse, & demonstrasse. Quod ita esse demonstratur. Nam libro secundo de Anima, capite primo definit, animam esse actum primum essentialem, & quædam veram formam substantialem, & sub illa definitione animam rationalem comprehendit: ergo docuit illam esse veram formam substantialem. Maior nota est ex dictis in principio huius libri, & ex discursu Philosophi. Nam ad probandum animam esse actum primum, præmittit diuisionem substantiæ in materiam, formam, & compositum. In qua diuisione forma propriè sumitur pro altera parte essentiali substantiæ compositæ, ut constat ex vfu illius diuisionis. Et inde tandem concludit, animam esse substantiam, & non esse compositum ipsum, nec corpus, seu materiam, sed esse formam substantialem, utique propriam, & tantum esse rei, ut causam formalem eius. Vnde idem Aristoteles 7. Metaphysic. cap. 8. dicit vno modo substantiam appellari, quod causa est ipsius, & est in animalis anima. Minor autem, id est, sub eam definitionem animam rationalem comprehendisse, patet, tum quia in principio capitis primi proponit dicere, quid sit anima, & quam sit eius communis maxime ratio. Et postea text. 7. & 8. concludit definitionem illam esse maximè vniuersalem, & omni animæ conuenire. Tum etiam, quia capite secundo sub secunda definitione animæ, etiam illam comprehendit, quæ est principium intelligendi: ut ex verbis eiusdem definitionis manifestum est: dicit enim animam esse quod primo viuimus, mouemur, & intelligimus. At vero ibi eodem modo loquitur de anima, quo in primo capite, nam vnam definitionem per aliam demonstrat. Et in eo principio præcipue fundatur, quod idem est principium formale, & essentialiter essendi cuiuscunque compositi, quod est illi principium operandi: ergo clare sentit animam, quæ est principium intelligendi in homine esse illi principium formale essendi, quod est esse substantialem formam. Et ideo in priori capite text. 7. manifestum esse dicit, ex anima, & corpore in vniuersum, vnum per se fieri. Vnde in cap. 3. inter potentias animæ, sicut numerat sensitiuum, ita ponit intellectiuium, & adiungit, vnam esse anima rationem perinde, ac forma. Similia habet cap. 4. & sæpius id repetit. Et ex eodem principio dixerat lib. 1. text. 64. proprius dici, non animam, sed hominem per animam discere, & ratiocinari. Et lib. 1. Ethicorum, cap. 7. proprium opus hominis dicit esse secundum rationem viuere, & ideo in opere rationis felicitatem hominis ponit, & illam dicit esse operationem animæ perfectissimam: eadem ergo est felicitas, & operatio hominis, & animæ, quod esse non posset, nisi id, quo ratiocinatur homo, ipsius esset forma, cum essentialiter constitutus animatum, non esse simplex animatum utique per veram formam informantem, nam improprie cælum, licet sit corpus simplex, animatum alibi appellat: ergo signum est in illis libris loqui de propria anima informante, sub qua rationalem comprehendit. Denique lib. 12. Metaph. cap. 3. text. 16. de propria forma loquitur, cum dicit, Simul cum suo compositio incipere, & nihilominus in text. 18. dicit considerandum esse, an postea aliquid permaneat: nam in aliqua, inquit, nihil prohibet, licet non in omni, sed in mente ipsa. Ergo supponit mentem, seu principium intelligendi hominis esse veram formam, & propterea non nisi cum ipso homine incipere, licet postea manere possit, quia venit de foris: ut lib. 2. de generat. animal. cap. 3. dixerat, ubi etiam inter animas, intellectiuium numerat,

SVARE Z
de Angelis, o
116. d. d. rum, et
anima.

Tom. 1. Tom. 1.
116. d. d. rum, et
anima.

D. V. 2.

16.
Probat
tandem 3.
asserti mem-
brum iuxta
D. Th.

merat, ad quam dicit potentiam prius esse in potentia, & per illam postea in actum reduct. Fateor quidem aliqua ex his locis per alia nonnulla verba eiusdem Philosophi obscuriora reddi, patiq; calumniam, aut euasione, vel responsione aliquā: nihilominus tamen faciunt valde probabilem fidem, vt respondendo ad fundamenta contraria magis declarabitur.

Ad fundamentum ergo contrarij erroris, nego esse repugnantiam inter hæc duo, nimirum esse substantiam spirituales, & esse formam corporis. Nam licet non omnis substantia spiritualis possit esse vera corporis forma: nihilominus aliquam esse talem formam non repugnat. Distinguenda est enim duplex substantia spiritualis, vna est omnino completa, & absoluta in propria essentia, & ratione subsistendi, & hæc non potest esse forma corporis, nec cum alia substantia ad vnam completam essentiam substantialem componendam vniri: quia quod in genere substantie completum est, non potest amplius compleri. Alia verò esse potest substantia spiritualis incompleta in genere substantie, & non omnino absoluta transcendentia, sed includens in sua essentia transcendentialem habitudinem ad corpus: quia in hoc nulla cogitari potest repugnantia, & talis actus spiritualis, potest esse vera corporis forma. Et ita ad primam probationem, seu inductionem ab Angelis sumptam negatur consequentia: quia intelligentie angelicæ sunt complete substantie, vt in lib. 1. primi tractatus cap. 6. diximus: anima verò est incompleta cum suapte natura sit ordinata ad totius hominis constitutionem, vnde, & subsistentiam habet tantummodo partialem, ideoq; indiget comparte alia, videl. materia, vt in subsistente completo operationes suas exerceat, quod D. Th. attigit 1. p. quæst. 75. art. 7. in corpore quidem obsecutus, clarius verò in responsione ad 3. Atque ex hoc discrimine obiter excluditur opinio Aureoli in 2. dist. 8. quæst. vnicæ art. 2. quam etiam refellit Capreolus in dist. 3. quæst. 1. ad argumenta contra tertiam conclusionem, non esse impossibile Angelum formam esse materiam. Sed D. Thomas 1. parte quæst. 51. art. 1. Scot. quodlibet. 9. Capreol. supra, & alij communiter contrarium docent, quia cum natura angelica sit in suo esse completa, contra rationem talis completionis erit, si fiat pars formalis alterius naturæ, sed de hoc puncto latius in proprio loco.

Ad secundum negatur assumptum. Nam anima rationalis præterquam quod indiget corpore ad operationes materiales, non paucas, quæ ab illa etiam quatenus rationalis dimanant, cuiusmodi sunt risus, fletus, loquutio, ac similes, ad ipsas quoque intelligendi, ac volendi actiones indiget corpore, non quidem vt subiecto, aut organo, sed vt medio quodam ad recipiendas species. Et hinc soluitur etiam obiectio quorundam, quod anima nostra non det esse rationale corpori, cum nec corpus ratiocinetur, nec homo per corpus, ac proinde vt rationalis est, non est forma corporis. Respondendum enim est, formam non dare esse materię, sed composito, nimirum homini, qui essentialiter rationalis est: materię verò eatenus dicitur dare esse, quatenus illam in suo esse conseruat. Neque est necessarium, vt homo ratiocinetur per corpus, sed satis est, vt corpus modo aliquo deseruiat ratiocinationi.

Ad tertium dic proportionem illam non in ratione entitatis, sed in ratione actus, & potentie requirendam esse: proportio ergo actus informati, & potentie receptiue in hoc consistit, vt sint apte ad constituendum vnum, possintq; recte cōuenire ad eundem finem, sic autem se habet anima nostra, ac materia: quare licet anima spiritualis

fit, atq; intellectiua, indiget tamen sensibus, quos habet in corpore, & ideo ex tali corpore, & anima ipsa optime fit vnum compositum potens intelligere, sentire, aliaque vitæ opera exercere. Non tamen potest negari esse valde mirabile, res adeo distantes, vt corpus, & spiritum tanto federe coniungi, vt vnam naturam component, in eundem quem finem operandi conspirant, nec ob id spiritus de perfectione propria quicquam amittat, sed potius perficiatur. Mirabilis, inquam, res est, & ideo multis Philosophis ignota, diuinæ tamen sapientie possibilis. Estque naturæ rerum maxime congruum, vt inter res spirituales tantum, & corporales tantum extet vna media, quæ vtramque contineat. De quo argumento luculenter Nazian. orat. 41. & alij non raro. Si verò quispiam roget, cur repugnet formæ accidentali spirituali vni materię, non autem substantiali, plana est ratio, quod accidens à subiecto dependeat, ac proinde, si hoc materiale sit, non poterit accidens ab illo materialiter causatum non esse materiale, vt dixi tomio 1. in 3. partem, disp. 31. sect. 5. hæc tamen, quod de forma substantiali spirituali, qualis est rationalis, minime procedit, cum à corpore nullatenus causetur.

Quarti argumenti minor propositio neganda est. Ad probationem dicendum ita esse animam humanam propter suam operationem spirituales, vt etiam sit propter alias materiales, quamuis minus præcipue, vt ex responsione ad secundum intelligi potest, ac declaratur amplius: nam sicut anima rationalis essentialiter continet gradum vegetantis, ac sentientis formæ, vt cap. 3. visum est, ita quoq; necessario, quamuis minus præcipue, oportuit illam esse propter operationes ijs gradibus respondentes, ac proinde naturali appetitu inclinari ad materiam per cuius organa illas posset erercere. Et quamuis ob hanc necessariam coniunctionem ad materiam minus abstractum intelligendi modum anima fortitur, quam si separata esset à materia, aliunde tamen inuatur potius à corpore, cum medijs sensibus species ad intelligendum comparet per viam propriæ inuentionis, ac magis de suo, vt ita dicam, separata verò quasi per viam doctrinæ eas accipit, purè passiuè se habendo. Vnde mirum non est, si ad corpus naturaliter inclinetur, attenta etiam præcipua ipsius intelligendi operatione: quid vero de eiusdem animæ appetitu in separationis statu sentiendum, lib. vlt. dicitur.

Ad quintum neganda est sequela, siue maior propositio, cuius probatio attingit vulgarem difficultatem de statu separationis animæ, an sit illi violentus, ac naturaliter appetat vniri corpori, quæ in lib. vlt. opportunius occurret, videriq; etiam poterunt quæ disput. 35. Metaph. sect. 2. à nu. 6. dicta sunt. Nunc respondeo ad argumentum, animam semel separatam semper mansuram in eo statu naturaliter loquendo cum non possit fedire ad corpus, permansuram, quia tamen illa non solum est id, quo aliud est, sed etiā id, quod est, cum sit subsistens, ideo non tantum habet pro fine informare, sed etiam esse atque intelligere: quia ergo separata à corpore intelligeret, non frustraretur vndique suo fine, sed ex parte tantum, quia de facto in perpetuum maneret absq; munere informandi, nisi diuina sapientia, & virtute prouisum esset de reuisione in generali resurrectione, quæ hac via procedendo naturali etiam lumine coniici posset aliquantulum. Fatemur tamen animam separatam ratione aliqua pati violentiam contra naturalem inclinationem ad vniōem cum corpore. Illud vero effatum, Nullum violentum perpetuum, iuxta Caietan. procedit, quando naturalis via patet ad violentiam remouendā, quæ interpretatio petitionis

Vide Naz. orat. 41. & ex phil. soph. Trismegist. in Asclepio. c. 3. & alios apud Boet. to. 1. demon. 2. art. 2. §. 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100.

20. Ad 4. ibid.

21. Ad 5. ibid. Tract. 2. de voluntario disp. 1. sect. 1. quod violentum sit expōnitur.

titutione principij laborare videtur. Ideo dici potest violentum dupliciter dici, aut propter contrarietatem, aut propter solam priuationem, unde duplex status violentus confurgit, primus quando solum aufertur à re, quod illi ex natura sua debetur, ut status cæcitat, in quo nihil ponitur contra naturam, sed aufertur, quod secundum naturam debebatur, nimirum visus. Secundus status est quando aufertur, quod debitum est, & ponitur, quod est contra naturam, ut cum aqua calefit: aufertur enim ab ea debitum frigus, & ponitur contrarius calor: quando ergo status est secundum modo violentus, non est perpetuus, quia inter contraria necessarii sequitur pugna, atque adeo status illius deturbatio: quando verò est primo modo, perpetuus esse potest, cum à priuatione ad habitum non detur naturalis regressus: atque ita se habet status animae separatae, in quo non haberet anima contrarium repugnans illi, sed careret tantum perfectione debita, quæ est informatio.

Ad sextum prima consequentia, ex qua secunda, & tertia pendet, falsa est. Quod verò in eius probationem affertur, materiale scilicet accidens vim non habere, ut spiritum corpori vniat, & quodammodo alliget, sunt qui respondeant, non habere quidem vim ad vniendam animam secundum gradum rationalitatis, bene tamè secundum gradus aliàs vegetantis, & sentientis, hoc tamen sustineri non potest, iuxta superius dicta. Nam vniio inter animam, & corpus realis est, ac physica, illa verò graduum distinctio solum metaphysica, ac per conceptus nostros inadæquatos: aut ergo materiale accidens nullo modo vnit animam corpori, quod est contra respondentes, ac veritatem ipsam, aut vnit eam secundum totam suam realitatem, quæ indiuisibilis est, & spiritalis, quod intendimus. Negandum ergo accidentia materialia prædictam vim vniendi non habere, siue sermo sit de accidentibus materiæ inhaerentibus, siue de inhaerentibus ipsi generanti, hoc solo discrimine, quod priora vniunt in genere causæ materialis, posteriora verò in genere efficientis, ut patet ex ijs, quæ disput. 13. Metaphys. sect. 9. à num. 5. & disput. 18. sect. 2. numer. 20. dicta sunt. Nec mirum si tantam vim habeant, cum principales causæ sint substantiæ, nimirum materia, & generans: atque vniio ipsa non ita purè spiritalis, quin materiam respiciat essentialitèr, extensionemque habeat ex parte illius.

INTERMISSI OPERIS RATIO, eiusque supplementum ex eodem Authore.

Hoc detinebatur studio immortalis animi assiduus indagator & assertor Pater Franciscus Soarius, dum per sacræ pagine oracula, perque sacrorum Patrum scripta, ac naturalis rationis argumenta in id vnum enixe incumberet. Deerat certe ad indubitatam veritatem undique stipandam, ipse eius intuitus, deeras experientia: ergo secreto à mortalitate corporis animo, atque ad beatam illam (ut minime credimus formidolose) visionem euocatus, ipsa sui dissolutione expertus, apertoque intuitu contemplatus est, certius certo fuisse, quod dudum de immortalitate, & animo ipso, & calamo versasset.

Has ergo de anima posteriores curas, & si necdum primi libri argumentum expleuerint, quod

uniuersa complecteretur, quæ ad ipsius animæ naturam attinerent (disputandum enim supererat primò de animarum subsistentia in corpore, secundò de earum inter se aequali, vel inæquali perfectione: tertio de origine, an ne per traducem, ut aiunt, vel per creationem potius fiant, idque ante corpora, vel tunc primò cum à generante perfecte diffunderetur: quarto denique num pro hominum numero multiplicentur, vel potius in alia atque alia corpora demigrent.) Hoc inquam, inchoatum opus, ex ijs commentationibus, quas Soarius inuenit quiddam atate, sed iam doctrina longæius auditoribus propinauerat, complendum censuimus, tum tantam inuidie mortis iniuriam vindicaremus, letorque haberet, ut de desiderio mitigaret: tum etiam, quia prædicti commentarii per se dignissimi sunt qui lucè aspiciant, cum ipsius Soarii ingenium, methodumque quam in alijs seruauit libris multum spirent, ac cum inchoato opere valde cohererant: tum denique quod ea erat Soario mens, quam habuimus ex ore, ut in Metaphysico opere, atque tractatione de anima, tanquam in penu reponeret, quæ ludæi magistri deprecarentur, si quis auditoribus multo sine labore exponerent. Neque vero à muneribus Theologi Doctoris alienum existimes, si ad philosophicas de anima quæstiones demittatur, cum ipsæ pro fus S. Thomas primam suæ summæ partem compleuerit, adeo ut nec vegetantis animæ, aut verò sentientis, nedum intelligentis affectionibus discutendis pepercerit, optima scilicet ratione, quam ab ipso Soario in huius inchoati operis præludio discas: quo etiam fiet obiter, ut tandem aliquando intelligas, vix credi posse quale, ac quantum tam inde, in naturæ rerum perscrutanda acumen ingenij auctor ostenderit, quamque splendide instructus inter optimantium varietates discreuerit: nisi forte (quod rei ipsius prudentes estimatores subodorantur) delapsa è celo luce, à Patre lumininum perfusus fuerit. Sed hæc idque genus plurima euulganda remittimus tuis, qui de tanti viri dotibus, ac vitæ rationibus latius dicent. Quod vero subiectæ antiquioris lecture inscriptionem Disputationum, & Quæstionum nominibus à Soario appositam, in libros & capita reuertimus, boni consulat lector: inchoatum nimirum opus hac posteriore forma inscriptum, æquum fuit atque omnino necessarium stylo vniuerso de cetero vi prosequeremur. Quapropter si in libris de angelis, aut alio fortasse opere posthūmo Soarii, hunc de anima tractatum Disputationum, & Quæstionum, titulo citatum legas, typographorum festinationi deputandum erit.

CAPVT XIII.

Verum sola anima rationalis sit indiuisibilis, æternam sensitiua, & vegetatiua.

Hæc quæstio pertinet maximè ad explicationem trium animarum, illarumque substantiæ, circa quam rem sit prima conclusio. Anima hominis est indiuisibilis. Hæc sequitur euidenter ex di-

SVARE Z
de Angelis, o
rr 6. d. d. rum, et
anima.

Tom. I. Tom. II.
De Anima
q. 6. a. 2. con-
clus. 2.

D. N. 2

De i. autor
infra c. 12. n.
17. & disp. 34